

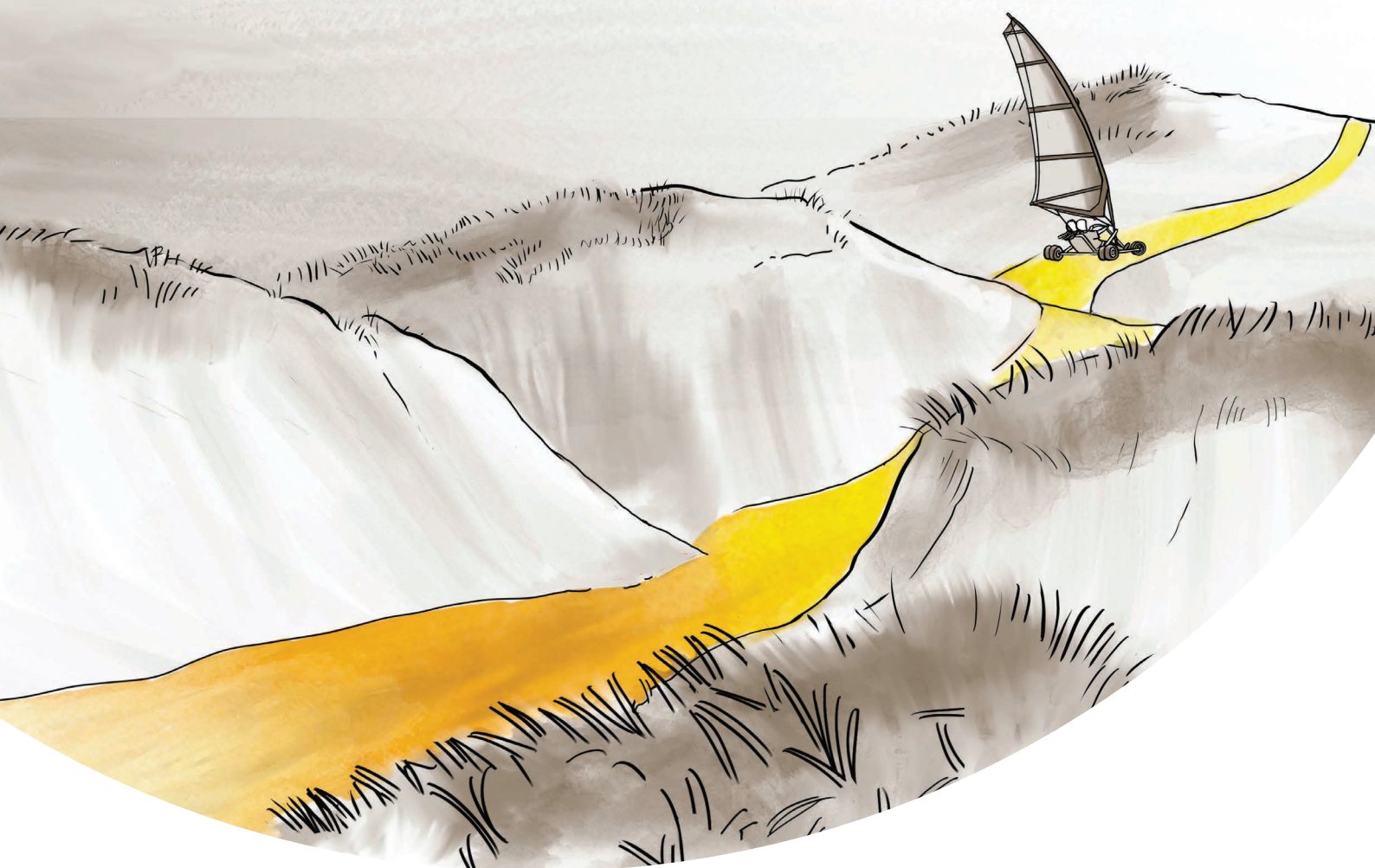

Protestantse
Kerk

Vindplaats van
geloof, hoop en liefde

Kerk-zijn vormgeven

Je eigen plek in het mozaïek van kerkplekken

Handleiding voor de gespreksleider

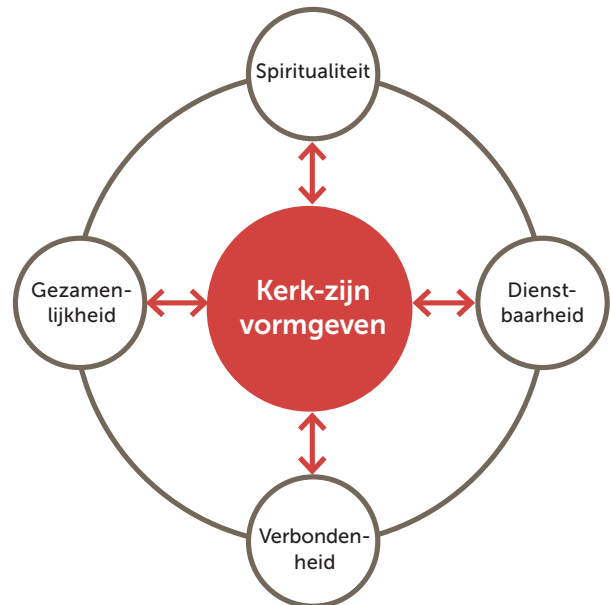
Verdiepingsprogramma

Kerk-zijn vormgeven: Je eigen plek in het mozaïek van kerkplekken

Wat fijn dat jij dit programma leidt over 'je eigen plek in het mozaïek van kerkplekken' bij 'kerk-zijn vormgeven'. We adviseren je - als je dat nog niet gedaan hebt - eerst te kijken hoe de leermodules en lesprogramma's precies zijn opgebouwd. Je kunt hiervoor een video bekijken of de beschrijving lezen op de [website](#). Daar is ook nog ander materiaal te vinden. De handleiding die je nu voor je hebt, loodst je door het programma. De teksten bij de werkvormen zijn geschreven alsof jij al in gesprek bent met je team, want jullie doorlopen samen dit programma.

'Je eigen plek in het kerkmozaïek' combineert twee van de vier essenties bij kerk-zijn: gezamenlijkheid en verbondenheid. Gezamenlijkheid gaat over het samen vormgeven aan een eigen proefplek/kerkplek. Verbondenheid gaat over de plek die je daarmee inneemt in de bredere kerk.

We hadden makkelijk twee programma's kunnen vullen rond deze essenties van kerk-zijn. Maar we hebben ervoor gekozen om ze bij elkaar te houden en met elkaar te combineren in één programma. Je kunt ervoor kiezen om dit programma daarom in tweeën te knippen. Deel 1 gaat dan vooral over het vormgeven aan gezamenlijkheid en deel 2 over het vormgeven aan verbondenheid. De titel van een werkvorm maakt steeds duidelijk of het over gezamenlijkheid of over verbondenheid gaat. Het is geen probleem om de video in tweeën te knippen. In de tweede teamsessie kijk je dan verder vanaf minuut 4.05.

Kies op basis van de informatie in deze handleiding per onderdeel de werkvorm die het beste bij jullie past; in totaal selecteer je dus vier werkvormen. Maak deze keuze van tevoren en niet pas tijdens de bijeenkomst. Download daarna de powerpoint. Haal de werkvormen die jullie niet gebruiken uit de presentatie, pas eventueel dingen aan als je dat wilt of voeg toe wat je zelf wilt aanvullen. Bij sommige werkvormen moet vooraf, naast de powerpoint, nog meer materiaal worden verzameld. Dit is aangegeven in deze handleiding. Dan kunnen jullie aan de slag.

We wensen jullie veel plezier en inspiratie toe!

Team ondersteuning proefplekken

Bij de cover: Een beeld voor de proefplek is de windbuggy die een weg aflegt; de pioniersreis. 'Kerk-zijn vormgeven' is een van de aandachtsgebieden tijdens die reis.

Kerk-zijn vormgeven

Je eigen plek in het mozaïek van kerkplekken

Overzicht van het basisprogramma

Programmaonderdeel	Tijdpad	Titel
	Oriëntatie 1 0-20 minuten	Zicht krijgen op gezamenlijkheid
	Oriëntatie 2 0-20 minuten	Verbondenheid in beeld krijgen
	Kompas 1 20-40 minuten	Bijbelse inspiratie opdoen voor gezamenlijkheid en verbondenheid
	Kompas 2 20-40 minuten	Luisterend bidden met het oog op gezamenlijkheid en verbondenheid
	Reisgids 1 40-70 minuten	In gezamenlijkheid kerk-zijn vormgeven
	Reisgids 2 40-70 minuten	In verbondenheid kerk-zijn vormgeven
	Route 1 70-90 minuten	Verder met vormgeven aan gezamenlijkheid
	Route 2 70-90 minuten	Verder met vormgeven aan verbondenheid

Tips

- Houd de tijd in de gaten: zo kort mogelijk, maar voel ook aan wat nodig is.
- Wees steeds gericht op jullie eigen praktijk - hoe is wat je in dit programma leert en doet relevant voor jullie situatie?
- Maak actiepunten en vervolgspraken steeds zo concreet mogelijk.

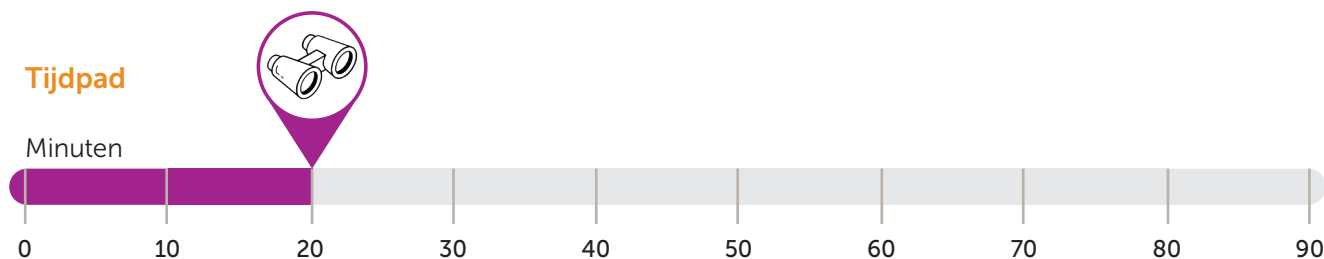
Oriëntatie

Oriëntatie 1 - Zicht krijgen op gezamenlijkheid

Doel van de werkvorm

We oriënteren ons op hoe wij naar gezamenlijkheid kijken bij onze proefplek.

Tijdpad

Benodigheden

- pen en papier voor iedereen
- een groot vel papier met stiften om antwoorden op te schrijven

Beschrijving van de werkvorm

Inleiding 0-1 minuten

Met deze werkvorm verkennen we onze visie op gezamenlijkheid bij onze eigen proefplek. Is er in ons team sprake van een gezamenlijke visie op dit punt? En hoe werkt onze visie door in hoe we vormgeven aan kerk-zijn? We verkennen dit in drie stappen.

Opdracht en bespreking 1-20 minuten

Stap 1

Om te beginnen schrijft ieder voor zich kernwoorden op die volgens ons de diepste kern raken van gezamenlijkheid.

Stap 2

We wisselen onze kernwoorden uit en schrijven ze op het grote vel papier. Hiermee proberen we een definitie van gezamenlijkheid te formuleren. Deze schrijven we ook op.

Stap 3

We bespreken onze gedeelde visie op gezamenlijkheid. Kunnen we er, zoals we het nu hebben gedefinieerd, allemaal achter staan? En hoe kijken we vanuit deze definitie naar verbondenheid met de bredere kerk?

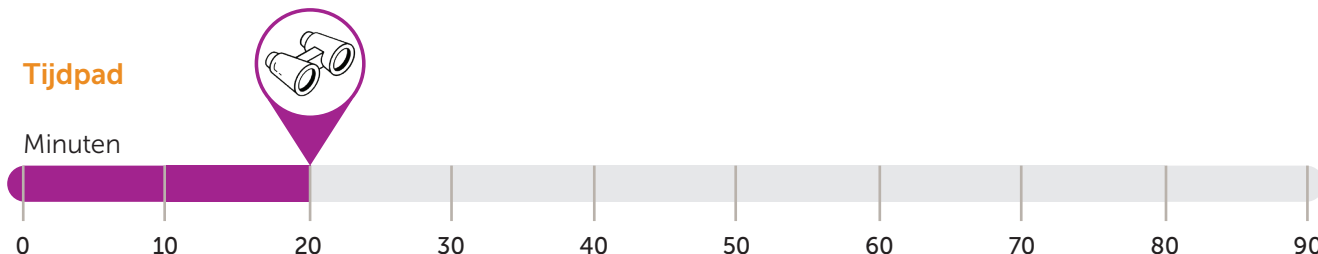

Oriëntatie 2 - Verbondenheid in beeld krijgen

Doel van de werkvorm

We oriënteren ons op hoe wij naar verbondenheid kijken bij onze proefplek.

Tijdpad

Benodigheden

- een groot vel papier met stiften

Beschrijving van de werkvorm

Inleiding 0-1 minuten

Door middel van deze werkvorm verkennen we onze verbondenheid met de bredere kerk.

Inventarisatie van relaties 1-10 minuten

Allereerst zetten we onszelf als proefplek in het midden van een groot vel papier. Hieromheen noteren we met welke geloofstradities, gemeenten, kerkplekken en kerkelijke partijen we ons verbonden weten.

Bespreking van de relaties 10-20 minuten

Bij alle relaties die we hebben opgeschreven of een aantal daarvan bespreken we de volgende vragen:

- a. Wat heeft deze relatie ons te bieden?
- b. Wat voegen wij toe voor deze relatie?
- c. Wat is bemoedigend in deze relatie?
- d. Wat is ingewikkeld in deze relatie?
- e. Hoe kunnen we deze relatie versterken?

Kompas

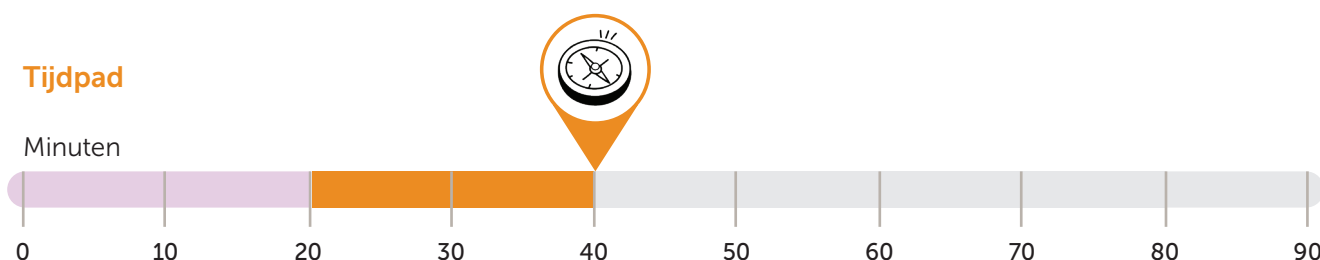
Kompas 1 - Bijbelse inspiratie opdoen voor gezamenlijkheid en verbondenheid

Doel van de werkvorm

We verrijken onze visie op gezamenlijkheid en verbondenheid door bijbel- en liedteksten.

Tijdpad

Minuten

Benodigdheden

- voor ieder teamlid het overzicht van mogelijk passende bijbel- en liedteksten (te vinden in de 'Overige bijlagen' bij dit programma op de website)
- bijbels in de vertaling van eigen voorkeur
- liedbundels

Beschrijving van de werkvorm

Inleiding 0-1 minuten

Met deze werkvorm proberen we de begrippen gezamenlijkheid (binnen onze proefplek) en verbondenheid (met de bredere kerk) te laden door bijbel- en liedteksten. Hiervoor zijn vooraf al enkele teksten gekozen. Ieder teamlid mag daaruit een tekst kiezen die hij of zij het meest van toepassing vindt in de situatie van onze proefplek. Een tekst aandragen die hierbij spontaan in onze gedachten komt en die niet in het overzicht staat, mag ook.

Teksten kiezen 1-3 minuten

Iedereen kiest een bijbel- of liedtekst die iets zegt over waarin onze proefplek kan groeien als het gaat om gezamenlijkheid en/of verbondenheid.

Uitwisselen van de gekozen teksten 3-18 minuten

We wisselen uit voor welke teksten we gekozen hebben en waarom. Hierna proberen we te onderscheiden wat er uit alle gekozen teksten het meest naar voren springt en waar we wellicht iets mee moeten in onze visie en/of in wat we wel of niet doen.

Afronding 18-20 minuten

We danken en bidden samen voor de nieuwe inzichten die we hebben opgedaan.

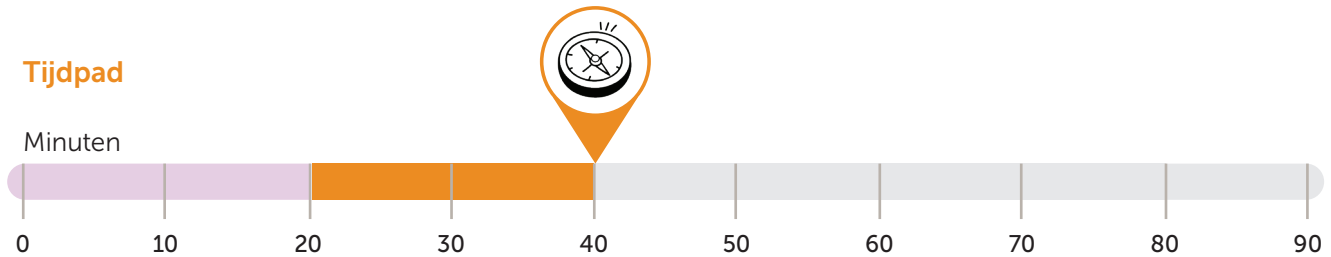

Kompas 2 - Luisterend bidden met het oog op gezamenlijkheid en verbondenheid

Doel van de werkvorm

We worden samen stil en geven de Geest van God ruimte om in onze gedachten tot ons te spreken met betrekking tot gezamenlijkheid en verbondenheid bij onze proefplek.

Tijdpad

Benodigheden

- een pen voor elk teamlid
- post-its in twee kleuren
- een groot vel papier of een bord, muur of deur om post-its op te plakken

Beschrijving van de werkvorm

Opening 0-1 minuten

We steken in ons midden een kaars aan als symbool voor onze verbondenheid met God en met elkaar. Hierbij vragen we God om in een paar minuten stilte onze gedachten aan te spreken met betrekking tot gezamenlijkheid en verbondenheid bij onze proefplek.

Luisteren in stilte 1-5 minuten

We worden samen stil en luisteren naar onze gedachten, waarin we de stem van God proberen te onderscheiden. Elke gedachte die iets te maken heeft met gezamenlijkheid (binnen onze proefplek) en verbondenheid (met de bredere kerk) schrijven we op een post-it. Hierbij gebruiken we verschillende kleuren voor gedachten over gezamenlijkheid (kleur 1) en verbondenheid (kleur 2). Wat we hebben opgeschreven, plakken we op een groot vel papier, een bord, de muur of de deur.

Bekijken van de opgeschreven gedachten 5-7 minuten

Nog steeds in stilte bekijken we welke gedachten er door iedereen zijn opgeschreven.

Bespreken van de opgeschreven gedachten 7-18 minuten

1. Wat viel ons het meest op bij alle gedachten die zijn opgeschreven?
2. Gingen de meeste gedachten over gezamenlijkheid (kleur 1) of over verbondenheid (kleur 2) of was dit in balans?
3. Zijn er gemene delers in wat er is opgeschreven die ons wellicht iets te zeggen hebben over gezamenlijkheid en/of verbondenheid bij onze proefplek?

Afronding 18-20 minuten

We danken en bidden samen voor de nieuwe inzichten die we hebben opgedaan.

Reisgids

Reisgids 1 - In gezamenlijkheid kerk-zijn vormgeven

Doel van de werkvorm

We bedenken hoe we 'gezamenlijkheid' in ons kerk-zijn vormgeven kunnen versterken.

Tijdpad

Minuten

Benodigheden

- de reisgidsvideo en een apparaat om deze af te spelen
- afhankelijk van de groepsgrootte eventueel een beamer en/of een geluidsbox
- pen en papier voor elke deelnemer
- grote vellen papier en stiften
- de onderstaande punten op een van de vellen papier geschreven

Beschrijving van de werkvorm

Inleiding en deel 1 van de reisgidsvideo **0-8 minuten**

In het eerste deel van de reisgidsvideo die we gaan bekijken, gaat het over gezamenlijkheid bij kerk-zijn vormgeven. Daarbij komen de volgende punten ter sprake:

- Samen kerk zijn en doen
- De Verbindende Bron
- Gelovige gezamenlijkheid
- Uitgebreide startgroep
- Eenheid in verscheidenheid
- Gavengerichte gezamenlijkheid
- Luisteren in de eigen groep

Bij 'kerk-zijn vormgeven' gaat het nadrukkelijk over 'geloofsgemeenschap'. Dit kernthema richt zich daarom vooral op gezamenlijkheid in de groep van betrokkenen die geloven of die bewust bezig zijn met 'geloofsleven ontdekken'. Bij het kernthema 'community opbouwen' gaat het over gezamenlijkheid met iedereen die betrokken is bij de proefplek.

Tijdens het kijken van de video kunnen we opschrijven wat we willen vasthouden voor bespreking. In het document 'Overige bijlagen' bij dit programma op de website is de volledige tekst van de video te vinden.

Bespreking van de reisgidsvideo **8-30 minuten**

Op een groot vel papier staan de bovenstaande punten uit de video.

Er is ruimte om zelf nog punten toe te voegen.

1. Welke van de genoemde punten heeft ons het meest te zeggen als het gaat om gezamenlijkheid bij onze proefplek/kerkplek? (Hiervoor mag elk teamlid een punt noemen en toelichten, terwijl de gespreksleider turft.)
2. Zijn er andere punten die we ook moeten bespreken als het gaat om gezamenlijkheid in ons kerk-zijn vormgeven? Deze kunnen we aan het lijstje toevoegen.
3. We tekenen voor elk te bespreken punt een kwadrantenmodel (zie onderstaand voorbeeld) op een groot vel papier en bespreken vervolgens de vier kwadranten:

Onze kracht rond dit punt	Onze zwakte rond dit punt
Onze kansen rond dit punt	Onze uitdagingen rond dit punt

4. Met welke kans en/of uitdaging willen we de komende tijd aan de slag gaan? Hoe we daarmee concreet aan de slag zullen gaan, bespreken we bij het onderdeel 'route'.

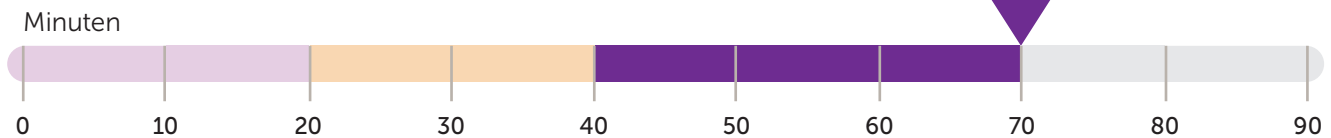

Reisgids 2 - In verbondenheid kerk-zijn vormgeven

Doel van de werkvorm

We bedenken hoe we 'verbondenheid' in ons kerk-zijn vormgeven kunnen versterken.

Tijdpad

Benodigdheden

- de reisgidsvideo en een apparaat om deze af te spelen
- afhankelijk van de groepsgrootte eventueel een beamer en/of een geluidsbox
- pen en papier voor elke deelnemer
- grote vellen papier en stiften
- de onderstaande punten op een van de vellen papier

Beschrijving van de werkvorm

Inleiding en deel 2 van de reisgidsvideo **0-8 minuten**

In het tweede deel van de reisgidsvideo die we gaan bekijken (vanaf minuut 4.05), gaat het over verbondenheid bij kerk-zijn vormgeven. Daarbij komen de volgende punten ter sprake:

- Balans tussen bonding en bridging
- Eigenheid en verscheidenheid
- Kliekvorming of sektarisme
- Eenvormigheid of uniformisme
- Een mozaïek van kerkplekken
- Wederzijdse afhankelijkheid
- Luisteren in de bredere kerk

Bij verbondenheid met de bredere kerk kunnen we denken aan gemeenten en andere kerkplekken in onze directe omgeving en verder weg. Daarnaast kunnen we denken aan kerkelijke tradities, bewegingen of stromingen waarmee we ons verbonden weten. De bredere kerk is 'van alle tijden en plaatsen'.

Tijdens het kijken van de video kunnen we opschrijven wat we willen vasthouden voor bespreking. In het document 'Overige bijlagen' bij dit programma op de website is de volledige tekst van de video te vinden.

Bespreking van de reisgidsvideo **8-30 minuten**

Op een groot vel papier staan de bovenstaande punten uit de video.

Er is ruimte om zelf nog punten toe te voegen.

1. Welke van de genoemde punten heeft ons het meest te zeggen als het gaat om verbondenheid bij onze proefplek/kerkplek? (Hiervoor mag elk teamlid een punt noemen en toelichten, terwijl de gespreksleider turft.)
2. Zijn er andere punten die we moeten bespreken als het gaat om verbondenheid in ons kerk-zijn vormgeven? Deze kunnen we aan het lijstje toevoegen.
3. We tekenen voor elk te bespreken punt een kwadrantenmodel (zie onderstaand voorbeeld) op een groot vel papier en bespreken vervolgens de vier kwadranten:

Onze kracht rond dit punt	Onze zwakte rond dit punt
Onze kansen rond dit punt	Onze uitdagingen rond dit punt

4. Met welke kans en/of uitdaging willen we de komende tijd aan de slag gaan? Hoe we daarmee concreet aan de slag zullen gaan, bespreken we bij het onderdeel 'route'.

Route

Route 1 - Verder met vormgeven aan gezamenlijkheid

Doel van de werkvorm

We bespreken de opbrengst van Reisgids 1 en maken afspraken om een vervolg te geven aan de belangrijkste aandachtspunten die we genoemd hebben voor de komende tijd.

Tijdpad

Minuten

Benodigheden

- het overzicht van kansen en uitdagingen rond gezamenlijkheid vanuit 'reisgids'
- een extra vel om vervolgafspraken op vast te leggen of de tool voor het bepalen van een vervolgroute (te vinden in het document 'Overige bijlagen' op de website)

Beschrijving van de werkvorm

Inleiding 0-1 minuten

Bij Reisgids 1 hebben we aandachtspunten rond het begrip 'gezamenlijkheid' besproken en zijn we een aantal kansen en uitdagingen op het spoor gekomen. Tijdens deze afsluitende werkvorm maken we afspraken over hoe we hiermee de komende tijd aan de slag gaan.

Bespreking 1-10 minuten

1. Welke kans en/of uitdaging willen we de komende tijd oppakken?
2. Hoe, wanneer en met wie gaan we hier concreet werk van maken en wat hebben we daarvoor nodig?

Borging 10-20 minuten

We maken onze vervolgafspraken zo concreet mogelijk en schrijven deze op. De tabel voor het bepalen van een vervolgroute kan ons hierbij helpen.

Route 2 - Verder met vormgeven aan verbondenheid

Doel van de werkvorm

We bespreken de opbrengst van Reisgids 2 en maken afspraken om een vervolg te geven aan de belangrijkste aandachtspunten die we genoemd hebben voor de komende tijd.

Tijdpad

Minuten

Benodigdheden

- het overzicht van kansen en uitdagingen rond gezamenlijkheid vanuit 'reisgids'
- een extra vel om vervolgafspraken op vast te leggen of de tool voor het bepalen van een vervolgroute (te vinden in het document 'Overige bijlagen' op de website)

Beschrijving van de werkvorm

Inleiding 0-1 minuten

Bij Reisgids 2 hebben we aandachtspunten rond het begrip 'verbondenheid' besproken en zijn we een aantal kansen en uitdagingen op het spoor gekomen. Tijdens deze afsluitende werkvorm maken we afspraken over hoe we hiermee de komende tijd aan de slag gaan.

Bespreking 1-10 minuten

1. Welke kans en/of uitdaging willen we de komende tijd oppakken?
2. Hoe, wanneer en met wie gaan we hier concreet werk van maken en wat hebben we daarvoor nodig?

Borging 10-20 minuten

We maken onze vervolgafspraken zo concreet mogelijk en schrijven deze op. De tabel voor het bepalen van een vervolgroute kan ons hierbij helpen.

Ter afsluiting

We hebben dit verdiepende programma over gezamenlijkheid en verbondenheid bij 'kerk-zijn vormgeven' afgerond. Door verschillende werkvormen zijn kansen en uitdagingen rond kerk-zijn voor onze eigen proefplek/kerkplek duidelijk geworden. Nu is het tijd om aan de slag te gaan met onze vervolgspraken. We gaan (verder) vormgeven aan kerk-zijn, op een manier die past bij ons en die aansluit bij de mensen in onze omgeving.

Na dit programma kunnen we nog een verdiepend programma doen over spiritualiteit (relatie met God) en dienstbaarheid (relatie met de omgeving). Ook kunnen we het basisprogramma (nog eens) doen om de vier essenties van kerk-zijn (weer) scherp te krijgen in hun onderlinge samenhang. Verder is er een verdiepend artikel geschreven over kerk-zijn vormgeven en wellicht volgt er later meer materiaal.

Het kan ook zijn dat we eerst een ander kernthema willen oppakken. Het totale overzicht van leermodules en teamsessies is te vinden op de [website](#).

**Protestantse
Kerk**

**Protestantse Kerk in Nederland
in samenwerking met partners**

Postbus 8504, 3503 RM Utrecht

(030) 880 18 80

info@protestantsekerk.nl

protestantsekerk.nl

lerenpionieren.nl/samenwerkingspartners

© december 2025

Op Goed Gerucht

**Protestantse Kerk
Amsterdam**

